

*Бојан Милосављевић,
истраживач и управник на
Институту за међународну политику и привреду, Београд*

Систем оснивања осигуравајућих организација

Осигурање је правни институт који је настао из потребе праксе и имао свој дуг историјски развој. Извесно је да и данас има веома велику улогу у заштити лица и имовине од разних врста ризика. Веома често се ради о великим средствима која координирају између осигурача и осигураника.¹⁾ Управо из тог разлога, неопходно је да осигурач увек буде солвентан правни субјект, спреман да у сваком тренутку поднесе обавезе из уговора. Та стабилност мора се остварити неопходном улогом државе. Све модерне државе су веома заинтересоване за оснивање и рад ових специфичних организација и изградиле су своја законодавства са већим или мањим степеном разлика. Ипак, заједнички именитељ је да су посебни прописи који се тичу осигуравајућих организација, у познатим законодавствима, свуда присутни и често оштрији од оних који регулишу услове за оснивање редовних привредних субјеката. То је последица великог значаја осигурања, али и очигледне потребе физичких и правних лица да се осигурају од ризика који могу да наступе, па им, логично је, није потребан још један ризик у виду несигурне организације за осигурање. Ratio оваквог регулисања статуса и рада осигуравајућих организација, ипак је, пре свега, интерес правне државе да кроз уређен систем норми омогући сигуран проток средстава, информација и услуга у овој значајној сфери привреде. То је, уједно, и значајан извор прихода за државу каква данас постоји.

Да би се успешно остварила сврха осигурања било је јасно да треба, пре свега, увести забрану коришћења расположивих фондова у друге сврхе, осим у сврху из-

1. Употребљен је шири појам који укључује и корисника осигурања

вршења уговора о осигурању. Мада је такав став постао јасан у свим значајнијим законодавствима, систем контроле државе био је различит, да би се временом искристалисала, мање или више, слична правила контроле, коју карактерише строгост у прописивању и спровођењу.²⁾ Почетак активне контроле државе био је у области осигурања живота, а касније се проширио на целокупану сферу осигурања. Ипак је прави значај контроле осигуравајућих организација достигнут после другог светског рата, а ту је држава била заинтересована за брз индустријски развој у коме је видела један од начина бржег развоја привреде.

На самом почетку погледа упоредног законодавства, треба ставити акценат да је присутно ограничење за обављање делатности осигуравајућих организација. А то значи да је у већини земаља дозвољено само обављање делатности осигурања оваквим организацијама, и да је у неким земљама раздвојено чак и лично од имовинског осигурања.³⁾

Због напред поменуте улоге и значаја ове делатности у функционисању целокупне привреде, а самим тим, и евидентне заинтересованости државе за ову делатност, у готово свим земљама је потребна дозвола надлежног државног органа. Тако можемо разликовати два основна система по начину и условима за издавање дозволе:

систем концесије – то је систем где надлежни државни орган има дискреционо право при давању дозволе за оснивање и рад осигуравајућих организација и тако, ценећи целисходност, одлучује у сваком конкретном случају. Овакав систем није добро решење, јер уводи арбитрерност у целокупан поступак оснивања и несигурност у пословање, што никако не може бити тренд привреде која тежи укључењу у актуелне светске токове.

Други систем је *систем дозволе* (законска дозвола) – где је надлежни државни орган у обавези да изда дозволу за оснивање уколико се испуне услови предвиђени законом. Овај систем омогућава да заинтересовани субјекти могу унапред знати шта их очекује уколико желе да обављају овакву врсту делатности, уводи правну сигурност, а не дозвољава арбитрерност државних органа који би могли, у супротном, да из различитих разлога, који нису у духу модерних законодавстава, ускрате овакав пристап. Поред ова два преовлађујућа система постоје и законодавства која захтевају само обичну пријаву (Данска), или обичну потврду (Холандија). Најчешћи је ипак принцип законске дозволе, где је обавеза оснивача да испуни све услове предвиђене законом, а надлежни државни орган само проверава да ли су они у потпуности испуњени.⁴⁾

2. Јасна Пак, Државна контрола оснивања и рада осигуравајућих организација, Правни живот (број 11/97. том III), стр.391.

3. Предраг Шулејић, Право осигурања (Уџбеник-четврто измењено и допуњено издање), Београд 1997., стр.133.

4. В. Јовановић, О условима за оснивање осигуравајућих друштава у неким земљама западне Европе и у САД, Југословенска заједница осигурања, Београд, 1967.

У широкој лепези упоредног законодавства постоје многобројни законски услови, а сви они могу бити сврстани у четири групе. То су правни услови, финансијски, технички и књиговодствено-билансни. Оваква подела је уобичајена због потребе упоређивања различитих законодавствена.⁵⁾ Сваки од ових услова, предвиђених законом, садржи у себи више подуслова неопходних за давање дозволе:

Правни услови

1. *Правна форма предузећа*: у највећем броју земаља дозвољено је, и најчешће се среће, акционарско друштво као организациони облик осигуравајуће организације, а поред овог чест облик је и узајамно друштво за осигурање, док је ређи облик командитно друштво. Енглеска је земља где се у групи *Loyd* дозвољава да чак и физичка лица могу бити у улози осигурача. У Америци се осигуравајуће организације, између осталог, оснивају као ортаклуци, и то у форми заједнице пулова и заједнице ризика.

2. *Силајући предузећа*: у већини земаља је обавезан и потребна је и одговарајућа садржина, као и неопходни пристанак надлежног државног органа.

3. *Документи за склапање уговора*: то су општи услови пословања, које доноси осигуравајућа организација и у којима, у ствари, одређује битне елементе за закључење уговора о осигурању, што, рекло би се, ствара типски облик уговора са свим правним последицама које овакав уговор носи са собом (могућност прећутног закључења уговора уколико у одређеном року осигурач не да одговор, дакле у случају ћутања), полиса, пријава и евентуално нека друга документа. Општи услови пословања у неким земљама захтевају одобрење надлежног државног органа, а у неким земљама не (Енглеска и Ирска).

4. *Дојунски услови*: који се углавном захтевају за стране осигуравајуће организације.

Финансијски услови

То су одређена финансијска средства која су законом прописана као гарант да ће осигуравајуће организације успешно пословати и бити спремне да поднесу све могуће трошкове, а потребна су како пре почетка обављања делатности, тако и да се у виду резерви одржавају у току пословања ове организације. Што се тиче њихове врсте и висине, она је најчешће законом прописана, са тим што висина ових средстава варира по два критеријума: како према врсти осигурања, тако и према стању целокупне привреде. За очекивати је да развијене привреде пропишу овај минимум у вишем износу, у односу на мање развијене привреде, дакле морају се пратити конкретни друштвени токови (посебно је питање по ком критеријуму се утврђују ови износи).⁶⁾ Финансијски услови, дакле услови у новчаним средствима, могу бити подељени у више категорија :

5. Предраг Шулерић, *Право осигурања* (Уџбеник-четврто измењено и допуњено издање), Београд 1997., стр.133.

Оснивачки фонд: то је фонд неопходан за почетак рада и по својој природи се изједначава са оснивачким фондом других привредних субјеката, али не и по износу јер се за осигуравајуће организације у највећем броју законодавстава предвиђа виши износ. Разлика код висине оснивачких фондова редовно постоји и између различитих грана осигурања. Тако је за осигурање живота овај износ увек виши, него код осигурања имовине. Од земље до земље разликује се и начин уплате ових средстава (у ратама), или се дозвољава чак и одложено уплаћивање основног фонда (1-5 година у Грчкој, Норвешкој, Француској, Шведској).

1. *Организациони фонд*: у њега улазе средства неопходна за почетак обављања делатности осигурања, и то како и име каже, за организовање рада и трошкова у вези са организацијом. Оснивачима се овај фонд враћа само у случају расподеле добити.

2. *Оснивачко (почетно) јемство*: овакво јемство ставља се у депозит, а може бити одређено, како у фиксном, тако и у варијабилном износу. Фиксни износ се касније може унети у техничке резерве, а све у зависности од законодавства, док варијабилни износ (мобилно јемство) може да се прилагођава развоју послова и одлази у техничке резерве. Енглеско право не захтева јемство, али уместо њега захтева да се трајно обезбеди "маргине солвентности".⁷⁾

3. *Резервни фонд*: то је фонд који је фиксно законом прописан и обрачунава се прогресивном стопом у проценту од друштвеног капитала, или од добити, или у проценту од нето или бруто премија.

4. *Техничке резерве*: представљају законом прописане резерве или резерве одређене од овлашћених актуара, које предузеће мора да поседује у сваком моменту да би било спремно да одговори на могуће захтеве из мноштва закључених уговора о осигурању.

5. *Дојунско јемство*: неке земље познају и овакву врсту средстава која служи за случај ликвидације предузећа.

Финансијски услови су дакле неопходни гарант сигурности који мора бити испоштован да би се осигуравајућа делатност одвијала успешно. У овом сегменту се управо види неопходно учешће државе како би се обезбедила правна сигурност при пословању, а поготово у нужности постојања техничких резерви и резервног фонда, који су алфа и омега читавог система. Обезбедити стална средства за могуће исплате осигураних сума и то на различите начине, а пре свега поштујући и принцип вероватноће, представља неопходан услов за функционисање читавог система, дакле нужан услов у функционисању читавог правног института.

6. Јасна Пак, Државна контрола оснивања и рада осигуравајућих организација, Правни живот (број 11/97. том III), стр.391.

7. В. Јовановић, О условима за оснивање осигуравајућих друштава у неким земљама западне Европе и у САД, Југословенска заједница осигурања, Београд, 1967.

Књиговодствени услови

Ови услови најчешће се састоје у обавези подношења почетног биланса, потврди о упису или уплати друштвеног капитала. У неким земљама се тражи и предвиђање плана добити за одређени број година (Белгија, Француска).

Технички услови

Ови услови захтевају да се надлежном државном органу контроле оснивања подносе документа о тарифама, техничким основама и плану реосигурања. У зависности од законодавстава технички услови почивају негде на одобрењу, док се у неким земљама подносе само на увид.

Подела извршена на овај начин погодна је за посматрање различитих законодавстава у свету, јер омогућава прегледну слику и даје простор за проналажење сличности и разлика у конкретним системима, што је посебно важно ако се има у виду неопходност приближавања ових законодавстава. Већ је дуже време курс модерних привреда ишао у смеру приближавања, дакле неизбежне хармонизације у областима целокупне привреде, а самим тим и у области осигуравајућих организација.

Пут ка хармонизацији није био ни брз, ни лак. Идеја хармонизације настала је седамдесетих година овога века и то у области осигурања када су се стекли услови за приближавање законодавстава, али пре свега због потребе лакшег и бржег протока капитала у овој сфери привреде. Основна идеја осигурања, у новије време, могла је да оствари своју сврху само продором на инострано тржиште, како би дошло до већег обрта капитала, а пре свега и због потребе веће правне сигурности мноштва физичких и правних лица која свакодневно циркулишу унутар овог, све више јединственог тржишта.

У Европи је овакво тржиште створено у оквиру Европске Економске Заједнице, где су још седамдесетих година донете прве директиве у циљу повезивања тржишта у овој области привреде. Од правила из првих директива, у којима су уједначени неки основни принципи у осигурању имовине и лица у сврху слободног пружања услуга на јединственом тржишту Европе и контроле државног органа земље где се услуге пружају, дошло се до данашњег стања где контролу услова за оснивање и делатност друштва, које врши послове осигурања, врши надлежни орган у држави у којој је седиште осигуравајућег друштва. На тај начин предузети су први кораци у овој области. Прва директива у области осигурања у оквиру Европске Економске Заједнице донета је 1973. године, затим и читав низ других. Директиве прве, друге и треће генерације одвојено су регулисале област осигурања имовине и лица.⁸⁾

Раније је обављање делатности осигуравајућих организација на територији друге државе било је знатно отежано, јер је та организација морала да оснује пословну јединицу, и то по праву земље где жели да послује. Такав третман постојао

8. Guy Levie , Droit europeen des assurances , Bruxelles , 1992 . стр. 14 .

је због разлика у законодавствима што је довело до немогућности остварења циља, у виду стварања јединственог тржишта. Да би се целокупан проблем решио, морало је доћи до корекција у законодавствима и тиме њиховог зближавања, а пре свега у дозвољеним правним облицима за оснивање осигуравајућих организација (акционарско друштво, узајамно и командитно друштво) у самом поступку оснивања, као и у контроли даљег рада (обавезни фондови ...).

Директиве прве генерације донете су 1973. и 1979. године и оне се пре свега могу назвати Директиве о слободи оснивања у које улази Директива за директна осигурања имовине и садржи правила о контроли оснивања и рада осигуравајућих организација. У ову тематику улазе дозвољени правни облици за осигуравајуће организације, као и даља контрола рада и неопходне резерве у току пословања (маргина солвентности и гарантни фонд). Дозволу за оснивање, а сами тим и контролу услова, врши држава где је седиште осигуравајуће организације, а за пословне јединице контролу обавља држава где је седиште тих јединица. Друга директива из прве генерације је Директива за осигурање живота и функција јој је слична као предходној, али уз специфичности ове врсте осигурања и то техничке резерве, јер обухвата математичку резерву и маргину солвентности, гарантни фонд и пренос портфеља. Овај први корак био је праћен потешкоћама о чему говоре и спорови пред Европским судом правде.⁹⁾ Овај суд заузео је став да се има применити право земље оснивања пословне јединице у другој земљи (непосредна примена Римског уговора). У Немачкој је постојала веома строга државна контрола, а тражила се и посебна дозвола за стране филијале, што је ова земља имала да промени по одлуци суда. Суд истиче потребу да се дозвола земље оснивања мора поштовати. Оваква пракса европског суда утицала је битно на хармонизацију ове области привреде, а поготово на директиве треће генерације.¹⁰⁾

Оцена ове прве генерације директива које се односе на осигурање, ипак, може се рећи, није успела да реши проблеме везане за ову област, то јест, нису се створили услови за формирање јединственог тржишта. У њему је био задржан систем контроле од стране земље домаћина, што је још увек представљало велики проблем.

Друга генерација директива учинила је даљи помак у приближавању јединственом тржишту и формирању бољег протока услуга. То су Директиве 1988. и 1990. године:

-Директива о слободи пружања услуга – бави се осигурањем имовине и прави разлику на велике и на масовне ризике. Основна идеја је била да се заштите мали осигураници, а у пракси би то значило да се слободно пружање услуга састоји у томе да осигураник може да изабере било ког осигурача из друге државе и да се тада

9. Јасна Пак, Директиве Савета о усклађивању закона и других прописа којима се омогућава стварање јединственог тржишта осигурања, Преглед европског законодавства, 6/98. стр. 29.

10. Јасна Пак, Државна контрола оснивања и рада осигуравајућих организација, Правни живот (број 11/97. том III), стр.391.

примењују правила државе домаћина (Home country control). Због приметних разлика у прописима у директиви постоји могућност избора закона и утицаја на тај избор.

Директива из друге генерације која се односи на осигурање живота има у виду заштиту осигураника са обзиром на основно правило о слободном пружању услуга и примени прописа о контроли осигуравајућих организација државе у којој оне имају седиште. Ако је уговор закључен самоиницијативно, важи правило "Home country control", а за закључење уговора преко посредника јачи је интерес државе која пружа услугу.

Трећу генерацију директива чине оне које су донете 1992. године како у области осигурања имовине, тако и осигурања лица. Укупни резултати су сада већ значајни, а за оснивање осигуравајућих организација посебно је значајно да је уведена слобода обављања делатности на целокупној територији Европске Уније од стране компанија земаља чланица без ограничења. Посебно је значајно да су ранији принципи контроле превазиђени, а сада је установљена јединствена дозвола за обављање осигурања "European Passport", где се пружа могућност несметаног закључења уговора. Нова могућност је и та да постоји овлашћење надлежне власти да пре издавања дозволе буде информисана о личности и квалитету акционара, што утиче на оцену бонитета, а у коначној инстанци и на давање дозволе за бављење овом врстом делатности. Посебном директивом је такође стављено на увид финансијско стање осигуравајућих организација, што је посебно допринело успостављању принципа јавности рада.

На овај начин је преко поступне хармонизације унутар Европске Уније, отворен простор за слободан продор капитала и тиме начињен велики корак за целокупну привредну и економску интеграцију унутар Европе. Овим путем, уз већу дозу извесности, формира се целовит систем осигуравајућих организација, које сада почивају на једној јединственој основи. У свему овоме мора се тражити смерница за реаговања у свим унутрашњим законодавствима и предузимати конкретне мере у том циљу. Приближавањем оваквом систему отвара се могућност за бржи и лакши продор свежег капитала унутар привреде, што је веома важна ставка, готово за земље које су у транзицији каква је и наша земља. Зато пажљивим тумачењем свих ставки, како у одлукама Европске Уније, тако и у законодавствима развијених земаља, треба тражити модел коме ваља тежити. Наравно, увек се мора добро пазити да сва решења, пре свега, буду у складу са духом целокупног правног система наше земље, а затим и конкретних мера економске политике у датом тренутку. Државни орган је тај који је позван да пратећи модерне токове предлаже решења и тежи укључењу у званичне европске институције и тако доведе до либерализације става према страним улагањима у целокупној привреди, а тиме и у области осигурања.¹¹⁾

11. Јасна Пак, Државна контрола оснивања и рада осигуравајућих организација, Правни живот (број 11/97. том III), стр.391.

Што се тиче нашег правног система, он је уредио област осигурања, у статутном делу, Законом о осигурању имовине и лица¹²⁾, који детаљно регулише поред организација за осигурање и неке облике обавезних осигурања (што је део материјалног уговорног права). За област оснивања осигуравајућих организација важан је и Закон о предузећима¹³⁾, али његова примена је субсидијерна. Дакле ЗОИЛ је *lex specialis* (примењује се у првом реду). Поред ЗОП-а битни су за ову материју још и Закон о страним улагањима, Закон о девизном пословању, Закон о хартијама од вредности, Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији.¹⁴⁾ Такође се и читав низ подзаконских аката односи на оснивање и рад осигуравајућих организација. Ту свакако треба додати и Закон о изменама и допунама Закона о осигурању имовине и лица¹⁵⁾, где се поред неопходних измена у висини капитала потребног за оснивачки фонд (услед инфлаторних кретања), уводе и друге значајне измене.

Наш систем заснован је на одређеним принципима који представљају његову основу. Ти принципи се односе на начин и услове оснивања, правне облике у којима се могу оснивати, формирање и употреба фондова и средстава због плативости и пословања, контрола и надзор, отвореност нашег тржишта према страним осигурачима и иступање на међународном плану, заштита неких добара установом обавезног осигурања ...

Код нас се осигуравајуће организације могу оснивати у више **правних облика**:

Акционарско друштво за осигурање: као најчешћи облик у осигурању јавља се и као облик за организовање агенција за пружање других услуга у осигурању. Дакле, акционарско друштво је основни тип осигуравајуће организације, а као такав карактерише га делатност у циљу стицања добити, поседује акцијски капитал којим послује, оснивачи су му најмање два физичка или правна лица, а странци могу под условом реципроцитета оснивати акционарско друштво за осигурање, али само заједно са домаћим правним или физичким лицем. Овакво друштво може се бавити пословима осигурања, реосигурања или заједно осигурања и реосигурања. Законом су предвиђени услови за поступак оснивања, као и даљи рад и контрола пословања.

Друштво за узајамно осигурање: је специфичан тип друштва који је актуелан у САД, Немачкој, Француској; а основна одлика му је да не послује ради стицања добити. Средства за овај облик друштва се прикупљају путем доприноса и акумулирају само до обима који је потребан за пословање; средства припадају осигураницима, а евентуални вишкови на крају године се распоређују њима, али зато се мањкови такође морају надокнадити. То су специфични облици осигуравајућих

12. Закон о осигурању имовине и лица Сл. лист СРЈ, број 30/96.

13. Закон о предузећима Сл. лист СРЈ 29/96.

14. Предраг Шулејић, Право осигурања (Уџбеник-четврто измењено и допуњено издање), Београд 1997., стр. 47.

15. Закон о изменама и допунама Закона о осигурању имовине и лица Сл. лист СРЈ, број 53/99.

организација и настају због заједничког интереса за покриће ризика; износ потребан за уплату је мањи него код других осигуравајућих организација, али је потребан већи број уговорника и то за осигурање живота најмање 250 физичких лица, а за остала осигурања најмање 300 правних, односно, физичких лица.¹⁶⁾ Овај облик не може да обавља послове реосигурања и обавезног осигурања, а по својој правној природи ближи је друштву капитала него друштву лица. Поступак оснивања, органи, контрола и начин престанка рада исти су као код акционарског друштва.

Captive: чини друштво које је значајан помак ка либералнијем ставу према страним улагањима. Реч *captive* (затворен), у пракси значи да се осигуравају само оснивачи овог друштва. Ова предузећа се обично оснивају ван седишта основне компаније (компанија мајка), да би се користиле погодности пореског система у тој земљи. Оваква могућност дата нашим законом је атрактивна за привлачење страног капитала у ову област привреде.

Агенције за пружање других услуга у осигурању: према закону делатност ових организација је посредовање и заступање у осигурању и реосигурању, као и снимање ризика, снимање и процена штете и пружање интелектуалних и техничких услуга у вези са пословима осигурања.¹⁷⁾ Агенције могу бити основане као акционарска друштва или као друштво са ограниченом одговорношћу и послују у циљу стицања добити. За делатност пружања других услуга осигурања наш закон допушта могућност да је и друга предузећа и правна лица могу обављати ако испуне одређене услове. Услови су: да имају посебан део за пружање услуга, да су кадровски и технички оспособљени за такву врсту посла и да на посебан рачун уплате 12 500 САД долара у динарској противредности по курсу на дан подношења захтева за добијање дозволе за рад, а додатни услов је и закључени уговор са неком осигуравајућом организацијом.

Услови и поступак оснивања:

Акционарско друштво за осигурање: оно мора да поседује свој основни капитал и то почетни фонд сигурности, који може бити само у новцу и неновчани део (друга средства) која чине покретне и непокретне ствари, хартије од вредности и друга права која процењује овлашћени процењивач. Висина почетног фонда сигурности акционарског друштва за осигурање мора бити виша од динарске противредности, обрачунате по курсу на дан подношења захтева за издавање дозволе за рад и то:

1. за послове осигурања живота	250 000	САД долара
2. за послове здравственог и пензијског осигурања	500 000	
3. за послове обавезних осигурања	1 000 000	
4. за послове осталих имовинских осигурања и незгоде	1 000 000	
5. за послове осигурања депозита грађана	1 500 000	

16. Закон о осигурању имовине и лица, члан 28.

17. Закон о осигурању имовине и лица, члан 41.

6. за послове реосигурања депозита грађана	1 500 000
7. за остале послове реосигурања	1 500 000

Висина новчаних средстава везана је за страну валуту због инфлаторних кретања у нашој привреди, дакле, да не би дошло до обезвређивања износа почетног фонда сигурности и тиме угрожавања осигураника. Оснивачи акционарског друштва најпре закључују уговор о оснивању са његовим битним елементима предвиђеним законом.¹⁸⁾ Потом образују оснивачки одбор који припрема потребна акта и предузима потребне радње за одржавање оснивачке скупштине. О свему овај одбор обавештава надлежни савезни орган за финансије коме подноси: уговор о оснивању, предлог статута, доказ да су обезбеђена новчана средства за почетни фонд сигурности, предлог аката пословне политике, број и квалификациона структура руководећих кадрова, елаборат о очекиваним резултатима пословања. Савезни орган надлежан за послове финансија је дужан да у року од 60 дана од подношења захтева оцени испуњеност законских услова и оправданост оснивања организације за осигурање. Измене из августа 1999. увеле су, дакле, у наше законодавство један архаичан институт. То је принцип концесије који је познат и у упоредном праву. Речима, да Савезни орган надлежан за послове финансија цени оправданост оснивања организација за осигурање, даје се потпуно дискреционо право нашем Савезном министарству финансија. Ово министарство, поред законских услова, има овлашћење да процењује основаност настанка једне осигуравајуће организације. Измена закона доводи до несигурности пласирања капитала у овај део привреде, а сада су параметри за оснивање осигуравајуће организације не само законски услови, већ и мишљење надлежног министарства.

По прибављеном мишљењу надлежног министарства одржава се оснивачка скупштина, где се доноси статут, именују органи управљања и доносе потребна акта за почетак рада друштва.¹⁹⁾ Статут садржи одредбе о: фирми и седишту, пословима осигурања за које је добијена дозвола и којим ће се врстама осигурања бавити, износу средстава (било новчаних или неновчаних), подацима о акцијама, потпису фирме и заступању, раду органа, расподели добити и губитака, фондовима и резервама, начину промене облика друштва, престанку рада, изменама статута.

Друштва за узајамно осигурање: деле се на друштво са ограниченим и неограниченим доприносом. Код друштва са ограниченим доприносом када се покривају губици, може се тражити додатни допринос, али он не може бити већи од 100% претходно уплаћеног доприноса сваког осигураника. За неограничени допринос не постоји ово ограничење, већ се у случају расхода мора надокнадити цео износ. Наш закон предвиђа и доњу границу укупних доприноса који се морају уплатити пре захтева за издавање дозволе за рад, а која износи 67% од почетног фонда сигурности. У моменту оснивања потребно је у почетни фонд сигурности уплатити најмање 30% средстава предвиђених за оснивање акционарског друштва

18. Закон о осигурању имовине и лица, члан 15.

19. Предраг Шулејић, *Право осигурања* (Уџбеник-четврто измењено и допуњено издање), Београд 1997., стр. 134.

и то ако је реч о друштву са неограниченим доприносом, а 50% средстава за друштво са ограниченим доприносом. Правила о поступку оснивања су таква да се примењују одредбе за оснивање акционарског друштва за осигурање. Дакле друштво се оснива уговором, а не одлуком о оснивању. Овај уговор садржи све битне елементе за осигуравајућу организацију, а евентуално касније прикључивање нових осигураника мора бити у складу са основним уговором.

Агенције за пружање услуга у осигурању: могу бити организоване као акционарска друштва и друштва са ограниченом одговорношћу, али и предузећа која морају задовољити законом наведене услове (о чему је већ било речи). Уколико се оснива као акционарско друштво и то симултано, новчани део основног капитала не може бити мањи од 25 000 САД долара у динарској противредности по курсу на дан подношења захтева за издавање дозволе за рад, а ако се оснива сукцесивно, овај износ не може бити мањи од 50 000 САД долара. Савезно министарство за финансије цени испуњеност законских услова и то: оснивачког акта, предлога статута, доказ да је новчани капитал уплаћен на привремени рачун службе надлежне за платни промет. Овде је, како видимо, остао на снази нормативни принцип који је много бољи и који је, пре измена ЗОИЛ-а из августа 1999. године, важио и за остале организационе облике у области осигурања.

Након испуњења свих потребних услова и прибављања неопходних дозвола, организација се уписује у судски регистар и тада може да отпочне обављање делатности.

Код нас је још 1968. године основано Удружење осигуравајућих организација Југославије као професионална организација непрофитног карактера. Има својство правног лица, финансира се од чланарина, а поседује и органе (скупштину, управни одбор, надзорни одбор и генералног секретара). Циљеви овог Удружења су да врши послове од заједничког интереса за своје чланове, тежи унапређењу и развоју осигурања, може покренути иницијативу за доношење и измену закона из области осигурања, стручно усавршава кадрове... Њена улога је врло битна и у систему међународне карте осигурања (Зелена карта), где заступа нашу земљу као потписник "Интер-биро" споразума.²⁰⁾ Удружење је необавезна организација, али има низ значајних функција: доноси кодекс о понашању у пословима осигурања, врши обраду статистичких података, управља средствима и користи гарантни фонд.

Наше законодавство још увек захтева да се сва имовина и лица у Југославији осигуравају код домаћих осигурача. Од овог правила постоје изузеци који су набројани у закону, а допуштају да се одређена имовина и лица под наведеним условима могу осигурати и код иностраног осигурача. За реосигурање, такође, постоји примат домаћих организација, са тим да се износ који није могуће реосигурати у земљи, може у тој разлици реосигурати у иностранству. Ипак, закон код оснивања осигуравајућих организација садржи празнину где не одређује колики су удели при оснивању овог друштва када га оснивају домаће и страно лице, па може доћи до

20. Педраг Шулејић, Право осигурања (Уџбеник-четврто измењено и допуњено издање), Београд 1997., стр. 132.

ситуације да је оно фактички у власништву страног лица, а само фиктивно својински припада и домаћем лицу. Тешко да ће ова ситуација и даље остати таква после последњих измена ЗОИЛ-а, и увођења дискреционе оцене надлежног савезног органа, која важи за доминантни облик осигуравајућих организација – акционарска друштва. Интерес отварања домаће привреде довео би до веће слободе трговине, дошло би до значајних резултата у општем развоју привреде земље, осигураници би добили најбоље покриће ризика, а осигурачи би најекономичније обављали своју делатност. Продор наших предузећа на међународну сцену захтевао би и неопходно коришћење услуга страних осигуравајућих организација, и то често због висине износа накнада из осигурања и покрића великих ризика. Оваква отвореност довела би до конкуренције наших организација за осигурање са иностраним, што би подстакло домаће организације на већи степен професионалности у раду, бољу стручну и техничку опремљеност, а самим тим развој и напредак ове гране привреде код нас. Ипак, захтеви наших интереса су и да се заштити домаће тржиште, а пре свега осигуравајуће организације, од инфериорног учешћа на међународној сцени, када би дошло до наглог и потпуног отварања привреде. За један такав потез, пре свега, морају сазрети реални услови у домаћој привреди. Те услове би, између осталог, морало да обухвати и кориговање законодавства и његово усклађивање са токовима модерне привреде, а поготово привреде развијених земаља чланица ЕУ.

Све евентуалне промене у законодавству требало би веома добро проучити, да не би довеле до нежељених ефеката. Из тог разлога би, наглашенија улога државе у област осигурања код нас, морала да се сведе на мању меру, али то никако не би значило да држава треба да препусти ову област искључиво законима тржишта. Чак и у развијеним земљама, улога државе у регулисању ове области преко контроле оснивања и рада осигуравајућих организација, није занемарљива. Посебно се јавља потреба за ригорознијом контролом рада осигуравајућих организација код нас. Основно правило би требало бити задовољено, а то је да правно регулисање мора да прати развој конкретних друштвених токова и њихових постепених промена. Превише слободно регулисање, омогућење претеране отворености домаћег тржишта, врло брзо би довело до низа нежељених ефеката. Пошто је целокупна привреда веома сложена област која зависи од мноштва различитих чинилаца – економске политике, међународног окружења и спољне политике, понашања домаћих привредних субјеката, мера домаће политике, производње и низа других чинилаца – сви параметри се морају узети у обзир и тако пронаћи најбоље решење. Тренутни положај наше земље на међународној сцени представља основну кочницу за сваки напредак, како привреде унутар земље, тако и ширења улоге наших предузећа у иностранству. Неопходност промена таквог положаја је евидентна, јер све док је земља оптерећена санкцијама и сталним притисцима, напредак ни не може бити. Због такве ситуације неопходно је направити добру стратегију у привредној области за моменат престанка оваквих околности и створити праву основу за брзи развитак који нас очекује по престанку забрана.